

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

วรรณกรรมจีนเข้ามามีบทบาทในวรรณกรรมไทยครั้งแรกที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนคือ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลัง (เจ้าฟ้าทองอิน กรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์) ทรง อำนวยการแปลพงศาวดารจีนเรื่อง ไช้จั้น และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลพงศาวดารจีนเรื่อง สามก๊ก ซึ่งนับแต่บัดนั้นการแปลพงศาวดารจีนก็เป็นที่นิยมเรื่อยมา ดัง จะเห็นได้จากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีการแปลเรื่อง เลียดก๊ก ห่องลั่น และตั้งขึ้น ส่วนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการแปลพงศาวดารจีน อีกหลายเรื่อง เช่น ไช้จั้น ตั้งจั้น น้ำซ่อง ซุยถัง น้ำปักซ่อง ซวยงัก และซ้องกั๋ง เป็นต้น ใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการแปลเรื่อง ไคเก็ก เสานัก ชียินก๊วย อิวกั๋งหน้า ได้อั้งเผ่า และไชอิว เป็นต้น มาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มี การแปลเรื่อง เชนเฉียว ง่วนเฉียว บูเช็กเทียน และโหวงไฮ้วเพ็งปึง และความนิยมในเรื่องจีนนี้ก็ ดำเนินมาจวบจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมจีนที่ได้รับความนิยม มีผู้อ่านอย่างแพร่หลายกว่าเรื่องอื่น ๆ จนได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรให้เป็นยอดความเรียงเรื่องนิทานและนับได้ว่าเป็นวรรณกรรม อมตะเรื่องหนึ่งคือ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ดังพระนิพนธ์ของสมเด็จพระ ราชานุกาภ (2543. หน้า 45-61) กล่าวว่า

ในบรรดาหนังสือเรื่องพงศาวดารจีนที่ได้แปลเป็นภาษาไทย นับถือกันว่า สำนวนหนังสือสามก๊กดีกว่าเรื่องอื่น ด้วยใช้ถ้อยคำแลเรียงความเรียบร้อย สม่่าเสมออ่านเข้าใจง่าย ถึงมีผู้ชอบยกเอาประโยคในหนังสือสามก๊กไปพูดเล่น เป็นภาษิตในเมื่อจะกล่าวถึงสำนวนหนังสือเรื่องอื่นซึ่งไม่ยกเอื่อง มักกล่าวว่า เป็นสำนวนอย่าง “สามเพลงตกม้าตาย” หรือ “ได้ฟังดังนั้นก็โกรธ” ดังนี้ แต่มิใช่ ตีเตียนสำนวนหนังสือสามก๊ก ย่อมว่าเป็นสำนวนดีด้วยกันทั้งนั้น...

...สามก๊กนี้เป็นเรื่องดีจริง นักปราชญ์ได้อ่านก็ชอบใจ ใครมีปรีชาสามารถได้อ่านก็ชอบใจ ชาวบ้านร้านตลาดได้อ่านก็ชอบใจ -ทุกตะเจี๊ญได้อ่านก็คงจะชอบใจ

สามก๊ก เป็นเรื่องที่แพร่หลายมากในประเทศจีน ซึ่งแต่เดิมเป็นเรื่องเล่าทำนองนิทานมาก่อน ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (2543, หน้า 27) ทรงกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสามก๊กว่า

ต้นตำนานของหนังสือสามก๊กนั้น ทราบว่าเดิมเรื่องสามก๊กเป็นแต่นิทานสำหรับเล่ากันอยู่ก่อน เมื่อถึงสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ.1161-1449) เกิดมีการเล่นจ๊วขึ้นในเมืองจีน พวกจ๊วกก็ชอบเอาเรื่องสามก๊กไปเล่นด้วยเรื่องหนึ่ง ต่อมาถึงสมัยราชวงศ์ซ่ง (พ.ศ.1820-1910) มีการแต่งหนังสือจีนเฟื่องฟูขึ้น มีผู้ชอบเอาเรื่องสามก๊กมาแต่งเป็นหนังสือ จนถึงสมัยราชวงศ์ใต้เหมิง (พ.ศ.1911-2186) จึงมีนักปราชญ์จีนชาวเมืองยี่จิวคนหนึ่งชื่อล่อกวนตง คิดแต่งหนังสือเรื่องสามก๊กขึ้น เป็นหนังสือ 120 ตอน ต่อมา มีนักปราชญ์จีนอีก 2 คน คนหนึ่งชื่อเม่าจกั้งคิดจะพิมพ์หนังสือสามก๊ก จึงแต่งคำอธิบายแลพังโพงเพิ่มเข้า แล้วให้นักปราชญ์จีนอีกคน 4 ชื่อกิมเสี่ยถ่างอ่านตรวจ กิมเสี่ยถ่างเลื่อมใสในหนังสือเรื่องสามก๊ก ช่วยแก้ไขคำพังโพงของเม่าจกั้ง แล้วแต่งคำอธิบายของกิมเสี่ยถ่างเองเป็นทำนองคำนำ มอบให้เม่าจกั้งไปแกะตัวพิมพ์หนังสือเรื่องสามก๊กขึ้น หนังสือสามก๊กจึงได้มีฉบับพิมพ์แพร่หลายในประเทศจีน

นอกจากความนิยมในประเทศจีนแล้ว สามก๊ก ก็ยังได้รับการเผยแพร่ไปในประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศ จนจัดได้ว่าเป็นวรรณกรรมของโลกชิ้นหนึ่ง ดังคำกล่าวของ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่า "สามก๊กเป็นวรรณกรรมที่มีไช้ของจีนเสียแล้ว เป็นวรรณกรรมของโลกก็ว่าได้ มีการแปลหลายภาษาเหลือเกิน" (บุญศักดิ์ แสงระวี, ม.ป.ป. ไม่มีเลขหน้า) ข้อยืนยันคำกล่าวนั้นเห็นได้จากการแปลสามก๊กเป็นภาษาต่าง ๆ ถึง 10 ภาษา ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่นแปลเมื่อ พ.ศ.2235 ภาษาสเปนแปลเมื่อ พ.ศ.2373 ภาษาฝรั่งเศสแปลเมื่อ พ.ศ.2388 ภาษาเกาหลีแปลเมื่อ พ.ศ.2402 ภาษามลายูแปลเมื่อ พ.ศ.2435 ภาษาญวนแปลเมื่อ พ.ศ.2452 ภาษาอังกฤษแปลเมื่อ พ.ศ.2469 ภาษาเขมรและภาษาละตินนั้นไม่ทราบว่าแปลเมื่อใด ส่วนภาษาไทยนั้นมีการแปลราว พ.ศ.2345

ส่วนสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) นอกจากจะเป็นที่นิยมอ่านอย่างแพร่หลายสำหรับคนไทยแล้ว สามก๊กฉบับนี้ยังมีอิทธิพลต่อนักประพันธ์ไทยหลายท่านเช่นกัน กล่าวคือ มีผู้นำเรื่องราวของสามก๊กไปประพันธ์ขึ้นใหม่ ทั้งในรูปแบบการประพันธ์แบบร้อยแก้วและร้อยกรอง สามก๊กฉบับร้อยแก้ว อาทิเช่น สามก๊กฉบับวณิพก ของยาขอบ สามก๊กฉบับนายทุน ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช อินไซด์สามก๊ก ของอ.ร.ด. และสามก๊กฉบับแปลใหม่ ของวรรณไว พันโนทัย ซึ่งแปลจากต้นฉบับภาษาจีนของล่อกวนตง สามก๊กฉบับร้อยกรอง อาทิเช่น สามก๊กคำกลอน ของขุนเสนานุชิต (เจต) สามก๊กกลอนสุภาพ ตอนนางเตียวเสี้ยนลงดังไต่ะ ของหลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรถึก) บทละครเรื่องสามก๊ก ชุดดังไต่ะหลงกลนางเตียวเสี้ยน ของเหม็งก้วยนุ่น สามก๊กกลอนบทละคร ของขุนจบพลรักษ์ (ทิม) ยังมีหนังสือ บทความ บทวิเคราะห์วิจารณ์อื่น ๆ อีกมากมาย

ความนิยมสามก๊กมิได้มีเพียงการแปล แปลง รวมทั้งดัดแปลงในรูปแบบคำประพันธ์ใหม่สำหรับกลุ่มผู้อ่านในระดับผู้ใหญ่เท่านั้น หากแต่ยังแพร่หลายไปในระดับเยาวชนของชาติต่าง ๆ และหนึ่งในสามก๊กสำหรับเยาวชนที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน ก็คือ สามก๊กฉบับการ์ตูน ของนักเขียนชาวญี่ปุ่น ชื่อ มิตสึเทรุ โยโกยามะ ซึ่งได้แปลเป็นภาษาไทยโดย อังคณา รัตนจันทร์ เป็นสามก๊กอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านการ์ตูน ดังคำนำของสำนักพิมพ์ ความว่า

สามก๊กฉบับการ์ตูนชุดนี้เป็นผลงานของอาจารย์มิตสึเทรุ โยโกยามะ จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งยึดเค้าโครงเรื่องจาก “สามก๊กเจี๊ยะหนี่” (นิทานพงศาวดารสามก๊ก) ของล่อกวนตง (หรือที่ออกเสียงเป็นภาษาจีนกลางว่า หลอวกวนจง) ซึ่งเป็นต้นฉบับที่มีผู้นิยมนำมาถอดความเป็นภาษาไทย เนื้อหาของสามก๊กฉบับการ์ตูนนี้จึงไม่ได้ผิดแผกไปจากที่พวกเราคุ้นเคยกันสักเท่าไร และอาจารย์โยโกยามะ เองก็ต้องการคงรายละเอียดของเนื้อหาเอาไว้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงทำให้เรื่องชุดนี้ยาวจุใจถึง 60 เล่ม นอกจากนี้ความนิยมจากผู้อ่านในประเทศญี่ปุ่นที่มีสูงมากจนต้องพิมพ์ซ้ำกว่า 50 ครั้ง และมียอดพิมพ์มาแล้วกว่า 42 ล้านเล่ม

(มิตสึเทรุ โยโกยามะ, 2537. ไม่มีเลขหน้า)

การศึกษาค้นคว้าวิจัยในแวดวงวิชาการ สามก๊ก เป็นวรรณคดีเรื่องเอกเรื่องหนึ่งที่มีผู้สนใจศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบหนังสือ บทความวิเคราะห์วิจารณ์ และงานวิจัย ในประเด็นและแง่มุมที่แตกต่างกันไป เช่น ประพินท มโนมัยวิบูลย์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบสามก๊กฉบับจีนกับฉบับไทย ไพรัตน์ เทศพานิช ได้ศึกษาความคิดทางการเมืองในสามก๊ก สุรินทร์ พงษ์พานิช ได้ศึกษาสารของผู้ประพันธ์สามก๊กฉบับต่าง ๆ ในภาษาไทย และ ช้องทิพย์ มีแก้ว ได้ศึกษาภาพศิลป์ของซ่งเบ้งในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นต้น

ด้วยความโดดเด่นของสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และ สามก๊กฉบับการ์ตูนของมิตสึเทรุ โยโกยามะ ดังกล่าวข้างต้นมา ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาเปรียบเทียบสามก๊กทั้งสองฉบับนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบกับสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กับสามก๊กฉบับการ์ตูน ของ มิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดย อังคณา รัตนจันทร์ ในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ เพื่อเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กับสามก๊ก ฉบับการ์ตูนของมิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดยอังคณา รัตนจันทร์ ในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความเหมือน ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กับสามก๊กฉบับการ์ตูน ของมิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดย อังคณา รัตนจันทร์ ในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์
2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมไทยในเชิงเปรียบเทียบ
3. เพื่อให้เรื่องสามก๊กเป็นที่รู้จักแก่ผู้อ่านในวงกว้างมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษา - ตามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) กับสามก๊กฉบับการตูนของมิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดยอังคณา รัตนจันทร์

ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

1. องค์ประกอบของงานเขียน

1.1 โครงเรื่อง

1.2 ตัวละคร

1.3 ฉาก

1.4 แนวคิด

2. กลวิธีการประพันธ์

2.1 กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง

2.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร

2.3 กลวิธีการสร้างฉาก

2.4 กลวิธีการเสนอแนวคิด

2.5 กลวิธีการเล่าเรื่อง

2.6 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากองค์ประกอบของงานเขียน ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด มีความเกี่ยวเนื่องกับกลวิธีการประพันธ์ คือ กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง กลวิธีการสร้างตัวละคร กลวิธีการสร้างฉาก และกลวิธีการเสนอแนวคิด ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบไปพร้อม ๆ กัน เพื่อช่วยให้ความชัดเจนในการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมดังกล่าว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์ประกอบ หมายถึง ส่วนต่างๆ ที่เป็นโครงสร้างของงานเขียนได้แก่
 - 1.1 โครงเรื่อง หมายถึง การเรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่องอย่างมีความต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นแนวทางในการดำเนินเรื่อง กำหนดจุดมุ่งหมายเหตุการณ์
 - 1.2 ตัวละคร หมายถึง ผู้ที่มีบทบาท พฤติกรรม และเดินเรื่องไปสู่จุดมุ่งหมายของผู้แต่ง
 - 1.3 ฉาก หมายถึง เวลา สถานที่ เหตุการณ์และสภาวะที่แวดล้อมตัวละคร
 - 1.4 แนวคิด หมายถึง ทรรศนะหรือข้อคิดเห็นของผู้แต่งที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ที่ผู้แต่งแสดงออกในเรื่อง เพื่อแสดงความเห็น สนับสนุนหรือคัดค้านบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดจากค่านิยม หรือจากความเป็นจริงของสังคมก็ได้
2. กลวิธีการประพันธ์ หมายถึง วิธีการเสนอองค์ประกอบต่าง ๆ ของงานเขียน ตลอดจนกลวิธีการเล่าเรื่อง และกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา เพื่อให้เข้าใจและชวนติดตามซึ่งแยกย่อยเป็น
 - 2.1 กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง หมายถึง วิธีการเรียบเรียงเหตุการณ์ตั้งแต่การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่องไปจนถึงการปิดเรื่อง โดยเน้นเหตุผลและเน้นให้ผู้อ่านติดตามเรื่องอย่างกระหายใคร่รู้
 - 2.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร หมายถึง วิธีการนำเสนอตัวละครทั้งด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรม ความคิด อารมณ์ความรู้สึก ให้ผู้อ่านติดตามเรื่องและสละได้อย่างเพลิดเพลิน
 - 2.3 กลวิธีการสร้างฉาก หมายถึง วิธีการนำเสนอฉากและบรรยากาศของเรื่องที่จะช่วยในการให้ภาพและจินตนาการแก่ผู้อ่าน
 - 2.4 กลวิธีการสร้างแนวคิด หมายถึง วิธีการที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการแสดงทรรศนะหรือข้อคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ
 - 2.5 กลวิธีการเล่าเรื่อง หมายถึง วิธีการหรือมุมมองที่ใช้นำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ฉาก ตัวละคร และแนวคิดให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน
 - 2.6 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา หมายถึง วิธีการนำเสนอเพื่อแสดงสาระ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด เพื่อให้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง
 - 2.6.1 รูปแบบของการนำเสนอ หมายถึง วิธีการในการเสนอเนื้อหาของงานเขียนซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี คือ
 - 2.6.1.1 บรรยาย/พรรณนา หมายถึง ใช้การเสนอเนื้อหา โดยการเล่าเรื่องราวอย่างถี่ถ้วนและหรือเล่าเรื่องราวอย่างละเอียด ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามหรือเกิดมโนภาพเป็นการเสนอเรื่องราวทำนองถ่ายทอดเหตุการณ์

2.6.1.2 บทสนทนา หมายถึง คำพูดของตัวละครที่ใช้โต้ตอบกันในเรื่อง กล่าวคือเป็นการนำเสนอตัวละคร แนวคิดและช่วยในการดำเนินเรื่อง

2.6.1.3 บรรยาย/พรรณนา/บทสนทนา หมายถึง การเสนอเนื้อหา โดย การเล่าเรื่องราวอย่างถี่ถ้วนและหรือเล่าเรื่องราวอย่างละเอียด ใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความรู้สึก คล้อยตามหรือเกิดมโนภาพโดยสลับกับคำพูดของตัวละคร

2.6.1.4 การรำพึง หมายถึง การเสนอเนื้อหาผ่านความคิดของตัวละคร

2.6.2 การตั้งชื่อตอนย่อยๆ หมายถึง วิธีการตั้งชื่อตอนย่อยๆ แต่ละตอนในเรื่องสามก๊ก

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และเสนอวิทยานิพนธ์แบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมหนังสือสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) และสามก๊กฉบับการ์ตูนของมิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดยอังคณา รัตนจันทร์

1.2 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสามก๊ก

1.3 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อปรับใช้เป็นเกณฑ์สำหรับการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และสามก๊กฉบับการ์ตูนของมิตสึเทรุ โยโกยามะ แปลโดยอังคณา รัตนจันทร์ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษา

1. องค์ประกอบของงานเขียน

1.1 โครงเรื่อง

1.2 ตัวละคร

1.3 ฉาก

1.4 แนวคิด

2. กลวิธีการประพันธ์
 - 2.1 กลวิธีการสร้างโครงเรื่อง
 - 2.2 กลวิธีการสร้างตัวละคร
 - 2.3 กลวิธีการสร้างฉาก
 - 2.4 กลวิธีการเสนอแนวคิด
 - 2.5 กลวิธีการเล่าเรื่อง
 - 2.6 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา
3. ขั้นตอนและนำเสนอผลงานในการศึกษาค้นคว้า
 - 3.1 สรุปและอภิปรายผล
 - 3.2 ให้ข้อเสนอแนะ
4. การนำเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้า นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

